УДК 371.392:81’36

Калдыбаева Д.И., Сегизбаева Г.Р., Мусаева У.Д.
К.Тыныстанов ат. ЫМУ

АНГЛИС ТИЛИНИН ГРАММАТИКАСЫН ЩЙРЁТЩЩНЩН КОММУНИКАТИВДЩЩ ЫКМАЛАРЫ

Студенттер биздин сабакка англис тилинде заманга ылайык пикир алмашууну щйрёнщщ щчщн келишет. Биз аларга жазма тексттерди тщшщнщщгё, оозеки сщйлёёгё, жаъы сёздёрдщ жана грамматикалык тщзщлщштёрдщ щйрётёбщз. Грамматика студенттер щчщн да, окутуучулар щчщн да тилдин эъ татаал бёлщмщ экендиги белгилщщ. Кёбщнчё студенттер грамматикалык эрежени тщшщнбёстён эле жаттап алышат, бирок тигил же бул чакта сщйлём тщзщщгё келгенде кыйналышат. Англис тилинин грамматикасын окутуунун методикасы боюнча окуу материалдардын жетишсиздиги окутуучулардын ишин татаалдаштырат.

Жаш окутуучуларга англис тил сабагында грамматиканы щйрётщщдё биз ар кандай ситуацияларды колдонууну сунуш кылабыз. Биринчиден, грамматиканы щйрётщщнщн мындай ыкмаларын колдонууда окутуучу эч кандай окуу китебине же кымбат баалуу материалдарга, кёргёзмё куралдарга муктаж болбойт. Экинчиден, грамматикалык материал контексттин ичинде берилгендиктен, студенттер щчщн аны кабыл алуу оъойго турат. Ошондуктан англис тилин окутуунун коммуникативдщщ ыкмасынын бири болуп эсептелген ситуациялык кёнщгщщлёр жёнщндё окутуучу эмнелерди билиши керек деген суроо туулат.

Окутуучу тигил же бул чакты щйрётщщнщн алдында студенттерди грамматикалык конструкцияны кабыл алууга кызыкдар кылган ситуация жёнщндё ойлонушу керек. Ситуация чыныгы турмушту чагылдырган, ётщлё турган чак колдонулган кёп мисалдарды камтуусу зарыл. Мындай учурда студенттер щйрёнщп жаткан грамматикалык конструкцияны практикалык жактан колдонууга жана тщшщнщщгё жетишээрлик мщмкщнчщлщк алышат. Эгерде студенттер контекстти окутуучу менен бирдикте тщзщщгё катышса, абдан жакшы болот. Тёмёндёгщдёй жёнёкёй суроолор, мисалы: Бул баланын аты ким? Ал канча жашта? Анын жакшы кёргён жемиши кайсы? ж.б. окутуучунун сабактын кёъщл борборунда болуусун азайтат жана студенттер ёздёрщнщн щйрёнгён нерселерин баарлашууда пайдаланганга мщмкщнчщлщк алышат.

Жаъы грамматикалык конструкцияны презентациялап жатканда, окутуучу анын сщйлёё речиндеги маанисин, тщзщлщшщн жана айтылышын щйрётщщ керек. Биринчиден, анын маанисин берщщ зарыл, себеби студенттер кайсы структураны кайталап жатышканын билиши керек. Студенттер грамматикалык материалдын структурасын жазуу тщрщндё кёргёнгё чейин оозеки тщзщлщшщ берилип, бир канча жолу кайталанышы керек, болбосо, алар тактада жазылгандарды гана окуй беришет. Презентация учурунда студенттерге берилген суроолор окутуучуга студенттер щйрёнщп жаткан грамматикалык конструкцияны кандай деъгээлде тщшщнгёндщгщн билщщгё жардам берет. Тщшщнщктщ текшерщщ щчщн берилген суроонун бир гана туура жообу болушу керек (мисалы: Бул окуя ёткён чакта болуп жатабы? Жооп: Ооба же жок. Бул окуя учур чакта болуп жатабы? Жооп: Ооба же жок. Ал бул нерсени кщнщгё жасайбы? Ооба же жок. Сен анын Италияда качан болгонун билесинби? Ооба же жок. ж.б.у.с.). Бул суроолорду презентация учурунда берип, грамматикалык материалдын бул же тигил структурасынын колдонулушун аныктап алса болот. Тёмёндё ар тщрдщщ грамматикалык структураларды презентациялоо боюнча ойлор берилген, аларды студенттердин жашына, кызыгуусуна, билим деъгээлине жараша ылайыкташтырып алууга болот.

Грамматикалык материал ётщлгёндён кийин окутуучу студенттерге щйрёнщп жаткан тилде оозеки баарлашууга мщмкщнчщлщк тщзщп берет жана ошонун негизинде теманы бышыктайт. Оозеки баарлашуунун эки тщрдщщ кёнщгщщсщ бар – текшерщщ астында баарлашуу оюндары жана эркин баарлашуу оюндары. Текшерщщ астында

баарлашуунун негизги айырмачылыгы – студенттердин мщмкщнчщлщгщ окутуучу же тапшырма менен чектелген, алар бир гана грамматикалык тщзщлщштщ жана сёздщктщ колдоно алышат. Текшерщщ астында баарлашуу жеъилирээк жана дайыма эркин баарлашуудан мурун колдонулат. Мисалы: эгер щйрёнщп жаткан тилдин темасы ёткён чак болсо, студенттер адегенде окуянын каарманы мурунку кщнщ эмне кылганын билип, андан кийин гана ёздёрщнщн эмне кылганын айтып бере алышат. Тёмёндё сабакта грамматикалык материалды ётщщ боюнча бир мисал сунуштайбыз.

Grammar lesson.

The theme of the lesson: The Present Continuous for future arrangements.

The objective of the lesson: 1) Students will be able to use the present continuous for future arrangements in their speech by writing a letter and doing exercises.

Presentation: Meaning.

Teacher and one of the students pretend to be a girl and her boyfriend and they are making a dialogue between them over the telephone.

Boy friend: -Hello!

Girl: -Hello!

B- What are you going to do tonight?

G- I have no plan.

B- Let’s go to the cinema. Let’s meet at 6.00 p.m. at the cinema**.**

G- All right what film is on at Issykkul cinema?

B- A new Indian film.

G- I like Indian films.

B- After the movie we can go to the disco.

G- It’s a great idea! See you soon.

The girl is very happy: Oh! I and my boyfriend are meeting at the cinema tonight. We are dancing at the disco tonight.

Teacher elicits why the girl is so happy by asking CCQs (Concept checking questions):

Is she meeting with her boyfriend at the cinema now? -No.
Are they meeting tonight? - Yes.
Are they dancing now? - No.
Are they dancing tonight? -Yes.
Have they made arrangements? -Yes.

Pronunciation: Teacher tells the students to repeat sentences.

Teacher: “They are meeting at the cinema tonight” (slowly, naturally, showing the stress word)

1. whole class 2. individually - in random.(not in order)

We are dancing at the disco tonight. (slowly, naturally, showing the stress word)

1.whole class 2. individually-in random.

Are we singing at the disco? No, we aren’t singing at the disco. (slowly, naturally, showing the stress word)

1.whole class 2. individually-in random.

Function:

Teacher writes on the board:

We are meeting at the cinema tonight.
He is dancing at the disco tonight.
I am meeting with my friend tonight.

Subject+	be+	V-ing -tonight
I	am	tomorrow
you	are	next week
she, he, it	is	
we, they	are	

Doing exercises.

1. Cross out the wrong form. Tick (V) if both forms are possible.

I see/I'm seeing my boyfriend tonight.

What are you doing/do you do after class today?

Is it going to rain/raining tomorrow?

I'm meeting/ I meet Susan this evening.

2. Put in order these words and make a sentence.

1. Is, tonight, coming, she.
2. Being, late, we, are.
3. Paris, staying, where, you, are, in.
4. Are, a, birthday, they, having, party, tonight.

3. Write an invitation letter to your friend. Invite her or him to the skating rink, skiing base. Use some sentences in present continuous for future arrangements.

Оозеки баарлашуу щчщн сщйлёшщщ, жазуу, же угуу оюндарын колдонсо болот. Тёмёндё студенттердин грамматикасын жана башка жёндёмдёрщн жакшыртууга кёмёк бере турган оюндун бир тщрщн сунуштайбыз.

Оюн: Маалыматтык боштук.

Денгээли: Баштапкы/Орто деъгээлге чейин/Орто деъгээл

Максаты: Суроолорду бышыктоо.

Убактысы: 20 мщнёт.

Окуучулардын бири-бирине тийгизген таасири: окуучулар тайпада же жуп менен иштешет.

Материал: 2 варианттан турган, боштуктары бар окшош текст.

Грамматика/Сёздщк:

Оюнга керектщщ сёздёр: студенттер менен бышыкталып жаткан чактын суроолору.

Жщрщшщ:

1. Мугалим 2 варианттуу окшош бир текстти боштуктары менен даярдайт (текст А жана текст Б). Тексттин мазмуну ётщлщп жаткан грамматиканын негизинде болушу керек.

2. Тайпа эки кичи тайпага бёлунёт, тайпа А жана тайпа Б. А тайпасынын ар бир мщчёсщндё А текстинин кёчщрмёсщ, Б тайпасынын ар бир мщчёсщндё Б текстинин кёчщрмёсщ бар.

3. Студенттерге тексттин окшош, бирок анда кээ бир маалыматтардын жок экендигин жана бир тайпанын мщчёлёрщ экинчи тайпанын мщчёлёрщнё суроо берщщ менен боштуктарды толтурушу керек экендигин эскертщщ керек. Студенттер тексттерин окуп, башка тайпанын студенттерине суроолорду даярдоосун окутуучу суранат. Студенттерге тушщнщктщщ болуш щчщн тактага суроонун щлгщсщн жазып койсо да болот. Студенттерди кёзёмёлдёп, эгер керек болсо, билбеген сёздёрщнё жардам берип туруу абзел.

Сунуштар: Тексттин мазмуну ётщлщп жаткан грамматиканы бышыктоо негизинде болушу керек. Эгер силер санала/саналбай турган зат атоочторду жана «Канча?» дегенди бышыктоо керек болсо, текст тёмёнкщдёй болушу мщмкщн:

А. Менин досум тамак жегенди жакшы кёрёт. Ал кщнщгё _жумуртка, беш токоч эртеъ мененки тамакта жейт. Ал _ литр сщт жана эки стакан кофе ичет……

Б. Менин досум тамак жегенди жакшы кёрёт. Ал кщнщгё тёрт жумуртка, _токоч эртеъ мененки тамакта жейт. Ал эки литр сщт жана _стакан кофе ичет……

Эгер щйрёнщп жаткан сабактын темасы «Жёнёкёй ёткён чак» болсо, текст тёмёнкщдёй болушу мщмкщн:

А. Питер Браун ёзщнщн ата-энеси менен. Ал мектепте окуган жана сабактан кийин.

Б. Питер Браун ёзщнщн ата-энеси менен жашаган. Ал мектепте жана сабактан кийин иштеген.

Белгилщщ адамдардын ёмщр жолун алса болот, себеби ал оюндун студенттерге кызыгуусун арттырат жана оюн чыныгы жашоо турмушка жакындатат.

Адабияттар:

1. Doff A. Teaching English. A training course for teachers. Cambridge University Press. 1988.
2. Murphy R. English Grammar in Use. Cambridge University Press. 1992.
3. Rinvoluchi M. Grammar games. Cambridge University Press. 1997.
4. Джуманалиева Н. Англис тилин окутуунун коммуникативдик методу. –Бишкек, 2008.